

Αντιγραφικά λάθη

Οι ακούσιες φθορές

Οι φθορές – λάθη των κειμένων

α) ακούσιες

Φθορές ή

β) εκούσιες

α) ακούσιες **φθορές**

Προκλήθηκαν από κάποιο χαρακτηριστικό της αρχαίας ή της μεσαιωνικής γραφής.

- **Αιτίες :**

- απουσία χωρισμού λέξεων
- στενή ομοιότητα γραμμάτων
- εσφαλμένη ανάγνωση μιας συντομογραφίας
- σύγχυση γραμμάτων με αριθμούς
- σύγχυση λέξεων ομοίων στην όψη ή στην ορθογραφία
- Προκλήθηκαν από μεταβολές στην ορθογραφία και την προφορά.

Ακούσιες φθορές

1. Σφάλματα ομοιοφωνίας:

π.χ. στην ελληνική :

- εξομοίωση φωνηέντων και διφθόγγων στην προφορά με το ι
- εξαφάνιση διάκρισης ανάμεσα σε ο και ω
- η δίφθογγος αι εξομοιώθηκε στην προφορά με το ε
- π.χ. Θουκυδίδης Ι, 18,1 κτίσιν] κτῆσιν
- Ἀνδοκίδης, *Περί μυστηρίων*, Ι 71 Ἰσοτιμίδης οὔ] εἰς ὅτι μηδ' ἴσου

Ακούσιες φθορές

2. Σύγχυση γραμμάτων και λανθασμένος χωρισμός λέξεων κατά τη μεταγραφή από τη μεγαλογράμματη στη μικρογράμματη
 - Άριστοτέλης, *Ποιητική* 1462 b 3 ΙΛΙΑΣ=Ίλιάς]ϊδίας
 - Άνδοκίδης, *Περί μυστηρίων* 37, 2 ΔΙΟΚΛΕΙΔΗΣ]διό καὶ δις
3. Εναλλαγές γραμμάτων μικρογράμματος ρυθμού από σφαλερή ανάγνωση (β-η-κ και υ-δ-σ, λ-χ, λι-λλ, λλ-ν και μ).
 - Αίσχύλος, *Εὐμενίδες*, 11 νεβρόν]νεκρόν
 - Θουκυδίδης VIII 108 ἄμα]ἀλλά
 - Θουκυδίδης III 23,14 τεῖχος]χεῖλος και III 26, 1 ἄρχοντα]ἔχοντα
 - Ξενοφῶν, *Κύρου Ἀνάβασις* IV6, 15 κράτιστα]τάχιστα

Ακούσιες φθορές

- **4. Λιπογραφίες - Παραλείψεις**
- 1. παράλειψη μερικών γραμμάτων, συλλαβών ή στίχων από απροσεξία (όταν είναι αναγκαία για την κατανόηση του κειμένου)
- 2. παράλειψη μικρού τμήματος του κειμένου (μεταπήδηση από το ίδιο στο ίδιο)
- **Αίτια :** - ομοιόαρκτον
- - ομοιοτέλεuton
- 3. παράλειψη από απλογραφία (όταν παραλείπει γράμμα ή συλλαβή ή ομάδα λέξεων που έπρεπε να είχε γραφτεί στο κείμενο δύο φορές)
- **Εύριπίδης, Άλκηστις 756 χείρεσσι] χείρεσι**
- **Άριστοφάνης, Άχαρνῆς 222 γέροντας ὄντας ἐκφυγών]γέροντας ἐκφυγών**

Ακούσιες φθορές

- **5) Σφάλματα προσθήκης**

1. απλή επανάληψη λίγων γραμμάτων ή συλλαβών ‘ διττογραφία’
π.χ. Εὐριπίδης, Ἄλκηστις 731 δώσεις σοῖσι]δώσεις τοῖς σοῖσι
(προληπτική ή οπισθοχωρητική υποβολή)
2. προσθήκη γλωσσών → ενσωμάτωση επεξηγήσεων ή σχολίων που υπήρχαν στα διάστιχα.
3. ο εντοπισμός ‘των γλωσσών’ σε ένα πεζό κείμενο είναι δύσκολος, ενώ στα ποιητικά κείμενα είναι ευκολότερος λόγω μέτρου.
4. ενσωμάτωση στο κείμενο κάποιου παράλληλου χωρίου που είχε αρχικά γραφεί στο περιθώριο του κειμένου.

- **6. Παρανάγνωση ή μη ανάπτυξη συντομογραφιών**

Θουκυδίδης V 37,3 Λακεδαί(μονες)]Λακεδαί

Σύγχυση: ὄνοι και ἄν(θρωπ)οι

Ακούσιες φθορές

7. Σφάλματα μετάθεσης

- η μετάθεση γραμμάτων είναι συνηθισμένη

Π.χ. Ξενοφῶν, *Κύρου Ἀνάβασις* I 3, 5 **φιλία
χρῆσθαι] χρῆσθαι φιλία**

- στη ποίηση οι στίχοι αντιγράφονται συχνά σε λανθασμένη σειρά
- σ' όλα τα είδη κειμένου η σειρά των λέξεων υπόκειται σε διακυμάνσεις
- **Παρεμβολές** (επεξηγηματικές ή κριτικές) συχνά οι αναγνώστες ή αντιγραφείς για να επεξηγήσουν ένα σημείο έγραφαν στο περιθώριο ή ανάμεσα σε στίχους

Ακούσιες φθορές

- **Απλοποιήσεις** , όταν γράφονταν στο κείμενο λέξεις κοινότερες ή *lectiones faciliores*, στη θέση άλλων δυσκολότερων ή λιγότερο συνηθισμένων που είχαν παρόμοια σημασία: π.χ.
- **Εύριπίδης, Ἄλκηστις 479 και Βάκχαι 20 χθόνα]πόλιν**
- **Εύριπίδης, Ἄλκηστις 58 λέληθας]πέφυκας και 881 θυραῖος]οἰκεῖος**
- **11. Σφάλματα από τα συμφραζόμενα**
- η κατάληξη μιας λέξης συχνά εξομοιωνόταν με την κατάληξη άλλης κοντινής λέξης.
- οι αντιγραφείς εύκολα παρασύρονται από λέξεις ή φράσεις που μόλις είχαν αντιγράψει ή που ήταν έτοιμοι να αντιγράψουν.

β) φθορές από εσκεμμένη παρέμβαση του αντιγραφέως - εκούσιες

- παρεμβολές
- τάση να καθαρθεί ένα κείμενο από άσεμνες λέξεις ή φράσεις
- π.χ. χειρόγραφο του Ηροδότου που παραλείπουν την αφήγηση για την Ιερή πορνεία στο χωρίο 1.199